

SUVERANII ROMÂNIEI. MONARHIA, O SOLUȚIE?

Lucian Boia, născut în București la 1 februarie 1944, este profesor la Facultatea de Istorie a Universității din București. Opera sa, întinsă și variată, cuprinde numeroase titluri apărute în România și în Franța, precum și traduceri în engleză, germană și în alte limbi. Preocupat îndeosebi de istoria ideilor și a imaginarului, s-a remarcat atât prin lucrări teoretice privitoare la istorie (*Jocul cu trecutul. Istoria între adevăr și ficțiune*) și la imaginar (*Pentru o istorie a imaginarului*), cât și prin investigarea consecventă a unei largi game de mitologii (de la viața extraterestră și sfârșitul lumii până la comunism, naționalism și democrație). A adus, de asemenea, noi interpretări privitoare la istoria Occidentului, a Franței și a Germaniei. În 1997, lucrarea sa *Istorie și mit în conștiința românească* a stârnit senzație și a rămas de atunci un punct de reper în redefinirea istoriei naționale.

Volume publicate la Humanitas:

Istorie și mit în conștiința românească (1997, 2000, 2002, 2006, 2010, 2011)

Jocul cu trecutul. Istoria între adevăr și ficțiune (1998, 2002, 2008)

Doă secole de mitologie națională (1999, 2005, 2011)

Mitologia științifică a comunismului (1999, 2005, 2011)

Sfârșitul lumii. O istorie fără sfârșit (1999, 2007)

Pentru o istorie a imaginarului (2000, 2006)

România, țară de frontieră a Europei (2002, 2005, 2007)

Mitul democrației (2003)

Între inger și fiară. Mitul omului diferit din Antichitate până în zilele noastre (2004, 2011)

Jules Verne. Paradoxurile unui mit (2005)

Omul și clima. Teorii, scenarii, psihoze (2005)

Tinerete fără bătrânețe. Imaginarul longevității din Antichitate până astăzi (2006)

Occidentul. O interpretare istorică (2007)

Napoleon III cel neiuibit (2008)

„Germanofilii“. *Elita intelectuală românească în anii Primului Război Mondial* (2009, 2010)

Franța, hegemonie sau declin? (2010)

Tragedia Germaniei: 1914–1945 (2010)

Capcanele istoriei. Elita intelectuală românească între 1930 și 1950 (2011)

Istoriile mele. Eugen Stancu în dialog cu Lucian Boia (2012)

Explorarea imaginară a spațiului (2012)

De ce este România altfel? (2012)

Eugen Brode (1850–1912). Destinul frânt al unui luptător național (2013)

Sfârșitul Occidentului? Spre lumea de mâine (2013)

Balcic. Micul paradis al României Mari (2014)

Primul Război Mondial. Controverse, paradoxuri, reinterpretări (2014)

Dosarele secrete ale agentului Anton. Petru Comarnescu în arhivele Securității (2014)

LUCIAN
BOIA

SUVERANII ROMÂNIEI
MONARHIA,
O SOLUȚIE?

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Adina Săucan
Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Ioana Vilcu
DTP: Iuliana Constantinescu, Carmen Petrescu

Tipărit la Monitorul Oficial R.A.

© HUMANITAS, 2014

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BOIA, LUCIAN
Suveranii României: Monarhia, o soluție? / Lucian Boia. –
București : Humanitas, 2014
ISBN 978-973-50-4604-0
94(498)

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

Cuvânt înainte

SE SIMTE UN FREMĂT în zona promonarhică a societății românești. Numărul susținătorilor monarhiei e în creștere (chiar dacă, în ansamblu, rămâne minoritar). Să fie aceasta soluția pentru România? Întrebarea, deși țintește spre viitor, n-are cum să facă abstracție de trecut. Am adunat în paginile care urmează tot ce mi s-a părut esențial în „dosarul monarhiei“, de la fondarea dinastiei și până astăzi: funcția regalității în opt decenii de istorie, ca și profilul și contribuția fiecărui suveran în parte; „alungarea“ monarhiei din memoria colectivă sub comunism; dificila recuperare postrevoluționară; și, în sfârșit, datele actuale ale problemei. În „Addenda“, propun cititorului un document semnificativ pentru modul în care, în urmă cu un secol, Casa Regală s-a apropiat de cultura românească.

Suveranii României

CAROL I (1839–1914), domnitor (principe) al României (1866–1881), rege al României (1881–1914). Căsătorit în 1869 cu Elisabeta de Wied (1843–1916).

FERDINAND I (1865–1927), rege al României (1914–1927). Căsătorit în 1893 cu Maria de Edinburgh (1875–1938).

CAROL II (1893–1953), rege al României (1930–1940). Căsătorit în 1921 cu Elena de Grecia (1896–1992); divorțat în 1928 (regina Elena, ca „regină mamă“, a stat alături de regele Mihai în anii domniei sale).

MIHAI I (n. 1921), rege al României (1927–1930 și 1940–1947). Căsătorit în 1948 cu Ana de Bourbon-Parma (n. 1923). [Principesa moștenitoare, Margareta (n. 1949), căsătorită în

8 *Suveranii României. Monarhia, o soluție?*

1996 cu Radu Duda (n. 1960). Principele Nicolae (n. 1985), fiul principesei Elena, a doua fiică a regelui Mihai.]

Ștergerea memoriei:
o operație aproape reușită

EVOCÂND – ÎN *CONVORBIRILE* consemnate de scriitorul Mircea Ciobanu – episodul abdicării forțate din 30 decembrie 1947, regele Mihai își amintea de o frază aruncată atunci de prim-ministrul Petru Groza: „Țara a fost învățată să vă iubească. De-acum o s-o învățăm să ne iubească pe noi”.¹ Cinic cum era, tovarășul de drum al comuniștilor nu părea să aibă prea mult respect pentru capacitatea de judecată a „maselor“. În esență însă, spunea un lucru adevărat. Orice regim politic îi educă sau îi reeducă pe oameni în spiritul valorilor pe care le promovează. O comunitate are nevoie de valori și de simboluri împărtășite, iar

---

1. Mircea Ciobanu, *Convorbiri cu Mihai I al României*, Humanitas, București, 2008, p. 65.

elita conducătoare trebuie la rândul ei să-și justifice existența și rolul asumat. De la un regim la altul, deosebirile țin de metodă și de intensitate; evident, un regim totalitar, promovând o răsturnare totală și în lipsa concurenței ideologice, poate merge foarte departe, până la a face din alb, negru, și din negru, alb.

Carol I a fost adus pe tronul României prin voința unei elite politice; cu timpul, a ajuns să se impună prin însușirile și meritele proprii, dar asta nu înseamnă că nu i-ar fi venit în sprijin și o mitologie anume confecționată. Inclusiv de el însuși. Ca atunci când își dă întâlnire peste veacuri cu Mircea cel Bătrân, camarad de arme, la Nicopole, cu unul dintre strămoșii săi. Așezarea principelui „străin“ în panteonul voievodal românesc avea menirea de a legitima și consolida dinastia, „autohtonizând“-o cât mai mult cu putință. Prins în șirul domnitorilor români, Carol se ridică însă deasupra lor, depășindu-i prin statură până și pe Ștefan cel Mare și pe Mihai Viteazul și acceptându-l ca „egal“ doar pe împăratul Traian. Sunt cei doi mari fondatori așezați alături: Traian, făuritorul neamului românesc, și Carol, creatorul Regatului. E greu să nu facem apropierea cu paralela mai recentă, sigur, extravagantă, dar înscrisă în același procedeu mitologic, între Ceaușescu și regele dac Burebista. Încă mai la îndemână e comparația Ceaușescu–Carol II,

cultul personalității dictatorului comunist fiind prefațat în termeni câteodată surprinzător de asemănători (deși nu chiar atât de obsedanți) de arsenalul propagandei regale a anilor '30. Se înțelege că regalitatea nu s-a susținut doar prin mitologie, ci, mai presus de orice, prin incontestabile înfăptuiri, în perioada celor mai mari împliniri ale istoriei românești, culminând cu crearea României Mari, la 1918. Cert este că, în preajma instaurării – prin presiune externă – a regimului comunist, majoritatea românilor considerau monarhia drept forma firească de organizare a țării.

La ieșirea din comunism, dimpotrivă, doar o mână de români se mai afirmă ca monarhiști. Impresionantă ștergere a memoriei. Cum a fost posibilă o asemenea „performanță”? Educația de tip comunist și propaganda comunistă și-au avut, evident, efectul lor. Dar și terenul le-a fost favorabil. Tot România se numește țara și după 1989, ca și înainte de 1948. Dar este o altă Românie. Coexistau, în fapt, înainte de comunism, două Românii, separate printr-o gravă fractură socială și culturală. În această privință, cifrele de ordin cultural sunt cele mai elocvente. Potrivit recensământului din 1930, doar 57% dintre locuitorii României erau știutori de carte. Aproape jumătate de țară, analfabetă! Dar nici știutorii de carte nu erau, în bună măsură, prea știutori. 85% dintre ei nu depășiseră școala primară (pe care nu toți,

de altfel, o încheiaseră, limitându-se adesea la două sau trei clase); doar 1,6% erau absolvenți de universitate sau ai altor școli superioare similare. Global, rotunjind procentele, în România interbelică (la mijlocul perioadei respective) 90% dintre români nu știau, așadar, să scrie și să citească sau știau *doar* să scrie și să citească (cu poticneli, așa cum toată lumea l-a auzit pe Nicolae Ceaușescu, absolvent de trei clase primare, tot atâtea câte absolvise și Elena Ceaușescu, proclamată „savantă de renume mondial“); doar 10% aveau o cultură medie și abia 1% trecuseră printr-o formație universitară. Elita intelectuală, câtă era, se așeza incontestabil la cel mai bun nivel european; țara, în ansamblu, se afla însă departe de nivelul european mediu, mai precis, la coada clasamentului.

Comunismul a produs o inversare brutală. Cei de jos (nu toți, desigur) au cunoscut o promovare socială, unii până la vârful piramidei; cei de sus, și așa puțini, cu unele excepții, au coborât sau chiar s-au prăbușit. Ideea monarhică s-a transmis de la o generație la alta, acolo unde era bine înrădăcinată, dar nu purtătorii ei au mai fost în măsură să dea tonul în România postcomunistă. Cei mai mulți dintre români, cu handicapul lor cultural, s-au dovedit a fi o pastă moale, la discreția modelatorului comunist. Neavând alte reperi, au luat drept bună o ideologie artificială,

satisfăcuți și de importanța care li se acorda, măcar în termeni simbolici (clasa muncitoare fiind proclamată clasa conducătoare a societății).

Transmisia culturală s-a dovedit, așadar, în România, extrem de defectuoasă. Nu doar monarhia a căzut victima acestei formidabile uitări, ci mai tot ce ținea de valorile și instituțiile de dinainte de comunism. Partidele istorice s-au reintegrat cu greu în noul peisaj politic al țării (cu anatema aruncată îndeosebi asupra Partidului Național Țărănesc, vinovat de a fi fost cel mai popular dintre toate, în preajma instaurării comunismului). În schimb, a doua zi după o revoluție „anticomunistă“ (făcută de cei mai mulți români din motive „alimentare“, și nu ideologice), populația l-a „plebiscitat“ (cu 85% din voturi) pe comunistul „reformator“ Ion Iliescu – care nici el nu știa că, după grotesca tentativă de „democrație originală“, va merge, vrând-nevrând, odată cu prăbușirea Uniunii Sovietice, a Pactului de la Varșovia și a reformismului gorbaciovian, spre Occident și spre democrația de tip occidental.

O singură dimensiune a spiritualității românești a trecut indemnă prin anii de comunism: credința religioasă. Biserica Ortodoxă se poate felicita pentru această performanță. Mai puțin are a se felicita pentru neintervenția în treburile „extrareligioase“ – potrivit, de altfel, unei vechi tradiții, de respect acordat Puterii, oricare ar fi ea.

Cuprins

<i>Cuvânt înainte</i>	5
<i>Suveranii României</i>	7
Ștergerea memoriei: o operație aproape reușită	9
Dublă strategie comunistă: denigrarea și uitarea	15
1866: Cea mai bună alegere	21
Principe străin, dinastie românească	27
Carol I: un rege altfel decât supușii săi	35
Ferdinand și Maria: un rege slab și o regină puternică.	43
Carol II: regele cu mari calități și cu mari defecte	55
Mihai I: un rege sub vremuri	65
Scurt bilanț.	77

112 *Cuprins*

Monarhiile, azi	81
Reîntoarcerea Regelui	87
Din nou, spre monarhie?	93
Încheiere: în căutarea unui proiect pentru România	101

Addenda

Un examen princiar: I.L. Caragiale comentat de principele Carol și de regele Carol I.	105
--	-----